

Визначення статусу осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Питання визначення статусу осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи врегульовано Законом України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 28.02.1994 № 796-XII (далі – Закон).

Перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджено постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 року № 106.

Відповідно до статті 9 Закону особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, є:

- 1) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС - громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації аварії та її наслідків;
- 2) потерпілі від Чорнобильської катастрофи - громадяни, включаючи дітей, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 3) громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації інших ядерних аварій та їх наслідків, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт;
- 4) громадяни, які постраждали від радіоактивного опромінення внаслідок будь-якої аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і захоронення радіоактивних речовин, що сталося не з вини потерпілих.

Учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, вважаються громадяни, які безпосередньо брали участь:

- у будь – яких роботах, пов’язаних з усуненням самої аварії, її наслідків у зоні відчуження у 1986 – 1987 роках незалежно від кількості робочих днів, а у 1988 – 1990 роках – не менше 30 календарних днів;
- які проводили евакуацію людей і майна із зони відчуження;
- які були тимчасово направлені або відряджені у зазначені строки для виконання робіт у зоні відчуження, включаючи військовослужбовців, працівників державних, громадських, інших підприємств, установ і організацій незалежно від їх відомчої підпорядкованості;
- які працювали не менше 14 календарних днів у 1986 році на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві (стаття 10 Закону).

Потерпілими від Чорнобильської катастрофи вважаються:

- евакуйовані із зони відчуження (в тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутріутробного розвитку, після досягнення ними повноліття), а також відселені із зон безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення;

- особи, які постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або прожили за станом на 1 січня 1993 року на території зони безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років, та відселені або самостійно переселилися з цих територій;

- особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років;

- особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років;

- особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986-1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями. Перелік видів робіт і місць, де виконувалися зазначені роботи, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

- особи, які досягли повноліття, з числа зазначених у статті 27 цього Закону, та яким у дитячому віці встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, за умови проходження переогляду у спеціалізованій медико-соціальній експертній комісії відповідно до частини п'ятої статті 17 цього Закону.

Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, до потерпілих від Чорнобильської катастрофи належать неповнолітні діти, зазначені у статті 27 цього Закону. Після досягнення повноліття (в разі одруження або влаштування на роботу в передбачених чинним законодавством випадках до досягнення повноліття - за їх бажанням відповідно з часу одруження або влаштування на роботу) визначення статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи провадиться на умовах, визначених частиною першою цієї статті, а щодо потерпілих, зазначених у пункті 6 частини першої цієї статті, визначення категорії провадиться відповідно до пункту 1 частини першої статті 14 цього Закону (стаття 11 Закону).

До дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, належать неповнолітні діти, які:

- 1) евакуйовані із зони відчуження, у тому числі діти, які на момент евакуації знаходились у стані внутрішнього розвитку;
- 2) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше одного року у зоні безумовного (обов'язкового) відселення;
- 3) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше двох років у зоні гарантованого добровільного відселення;
- 4) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше трьох років у зоні посиленого радіоекологічного контролю;
- 5) народились після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері мав підстави належати до категорії 1, 2 або 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, або народжені матір'ю, яка на час настання вагітності або під час вагітності мала підстави належати до категорії 1, 2 або 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 6) хворі на рак щитовидної залози незалежно від дозиметричних показників, а також хворі на променеви хвороби;
- 7) одержали дозу опромінення щитовидної залози внаслідок Чорнобильської катастрофи, яка перевищує рівні, встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я (стаття 27 Закону).

Статтею 14 Закону визначені категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, для встановлення пільг і компенсацій

Категорія 1. Особи з інвалідністю з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих від Чорнобильської катастрофи, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, хворі внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеви хвороби.

Категорія 2. Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження:

- з моменту аварії до 1 липня 1986 року - незалежно від кількості робочих днів;
- з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - не менше 5 календарних днів;
- у 1987 році - не менше 14 календарних днів, а також потерпілі від Чорнобильської катастрофи;

- евакуйовані у 1986 році із зони відчуження (в тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутріутробного розвитку, після досягнення ними повноліття);

- особи, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення.

Категорія 3. Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали:

- у зоні відчуження з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року - від 1 до 5 календарних днів;

- у зоні відчуження в 1987 році - від 1 до 14 календарних днів;

- у зоні відчуження в 1988-1990 роках - не менше 30 календарних днів;

- на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві - не менше 14 календарних днів у 1986 році. Перелік місць за межами зони відчуження, де за урядовими завданнями у 1986 – 1987 роках виконувались роботи в особливо шкідливих умовах (за радіаційним фактором), пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 1996 року № 1391;

- потерпілі, які постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або які за станом на 1 січня 1993 року прожили у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років та відселені або самостійно переселилися з цих територій;

- потерпілі, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років.

Громадяни, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт, належать до категорії 1, або 2, або 3. Порядок визначення цих категорій встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Громадяни, які захворіли на променеву хворобу або захворювання яких пов'язане з переопроміненням внаслідок будь-якої аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і захоронення радіоактивних речовин, які сталися не з вини потерпілих, якщо такий зв'язок встановлено медичними закладами, належать до категорій, зазначених у частині третій цієї статті.

Статтею 15 Закону визначено, що підставами для визначення статусу учасника ліквідації наслідків на Чорнобильській АЕС є період роботи (служби) у зоні відчуження, що підтверджено відповідними документами.

Підставами для визначення статусу евакуйованих із зони відчуження, відселених і тих, які самостійно переселилися, є довідка про евакуацію, відселення, самостійне переселення.

Підставами визначення статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які проживають або працюють на забруднених територіях, є довідка про періоди проживання, роботи на цих територіях.

Видача довідок про період роботи (служби) по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також на територіях радіоактивного забруднення, про заробітну плату за цей період здійснюється підприємствами, установами та організаціями (військкоматами), а про період проживання на територіях радіоактивного забруднення, евакуацію, відселення, самостійне переселення – органами місцевого самоврядування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2 грудня 1992 року № 674 “Про порядок віднесення деяких категорій громадян до відповідних категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” (із змінами), затверджено Порядок віднесення громадян із числа тих, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та проведенні на них регламентних робіт або постраждали за інших обставин від радіаційного опромінення не з власної вини, до відповідних категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

До громадян, які брали участь у ліквідації ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та проведенні на них регламентних робіт відносяться:

1) до категорії 1 – особи з інвалідністю з числа учасників ліквідації ядерних аварій, ядерних випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та проведенні на них регламентних робіт, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з відповідною аварією, випробуванням або військовим навчанням, а також хворі на променеву хворобу внаслідок участі у ліквідації ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та проведенні на них регламентних робіт;

2) до категорії 2 – учасники випробувань ядерної зброї в атмосфері, бойових радіоактивних речовин і учасники військових навчань із застосуванням такої зброї та ліквідації наслідків ядерних аварій;

3) до категорії 3 – особи, які складали ядерні заряди і здійснювали на них регламентні роботи для проведення відповідних випробувань і військових навчань, брали участь у підземних випробуваннях ядерної зброї, а також ті, які переопромінились при охороні ядерних полігонів під час випробувань (якщо їх не віднесено до категорії 1).

До громадян із числа тих, які постраждали від радіаційного опромінення внаслідок будь – якої аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і поховання радіоактивних речовин, що сталися не з вини потерпілих, відносяться:

1) до категорії 1 – особи, які стали особами з інвалідністю, захворіли на променеву хворобу внаслідок будь-якої радіаційної аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і поховання радіоактивних речовин, які сталися не з вини потерпілих, що визначено актом за формою НІ (у разі коли захворювання пов'язано з виробничою або професійною діяльністю) або актом державної комісії про нещасний випадок (радіаційну аварію), якщо такий зв'язок встановлено медичними закладами;

2) до категорії 2 – особи, захворювання яких пов'язано з переопроміненням внаслідок будь-якої аварії, порушенням правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушенням правил зберігання і поховання радіоактивних речовин, які сталися не з вини потерпілих, що визначено актом за формою НІ (у разі коли захворювання пов'язано з виробничою або професійною діяльністю) або актом державної комісії про нещасний випадок (радіаційну аварію), якщо такий зв'язок встановлено медичними закладами.